

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Свген ПАВЛЮК

2022 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Теорія і практика надання психологічної допомоги

Освітньо-наукова програма Психологія

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Ігумнова Ольга Борисівна
Профайл викладача	https://psy.khmnu.edu.ua/igumnova-olga-borysivna/
E-mail викладача(ів)	ihumnovaO@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	+380679000833
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=7903
Навчальний рік	2022-2023
Консультації	Очні: згідно розкладу; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
				Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Індивідуальна робота здобувача	Самостійна робота, в т.ч. ІРС			залік	іспит
В	Д	1	2	4,0	120	54	18		36		66			+	

Анотація навчальної дисципліни

Теорія і практика надання психологічної допомоги сприяє формуванню у здобувачів теоретичних знань і практичних умінь та навичок надання психологічної допомоги, засвоєнню закономірностей, принципів, умов надання психологічної допомоги, чинників, що впливають на характер її протікання; формування цілісної системи знань про основні види і напрями психологічної допомоги. Оволодіння теорією і практикою надання психологічної допомоги дозволить здобувачам ефективно здійснювати у майбутньому професійну діяльність, а також сприяє розвитку професійного мислення психолога, його готовності до самоосвіти. Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні інтерактивних, ігрових та мультимедійних технологій навчання у традиційних та інноваційних формах, зокрема: лекції-візуалізації (з використанням відео і презентацій), лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивні); практичні заняття з використанням елементів тренінгу, дискусій, бесіди, мозкового штурму; ділових (рольових) ігор; робота в колі, в малих групах (або парами), індивідуальна робота тощо; самостійна робота (презентація) і мають за мету – набуття студентами практичних умінь і навичок.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – поглиблення знань з теорії і практики надання психологічної допомоги та формування навичок надання психологічної допомоги.

Завдання дисципліни. Формування загальних та спеціальних компетентностей щодо здатності генерувати нові ідеї (креативність); уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатності діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатності діяти соціально відповідально та свідомо; здатності працювати автономно; здатності здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та практики; здатності саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, оцінювати рівень власної фахової компетенції та підвищувати професійну кваліфікацію; дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями; здатності адаптуватися до змін у професійній діяльності; професійної мобільності.

Очікувані результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: досконало володіти термінологією та основними поняттями; орієнтуватися в основних напрямках та засобах психологічної допомоги; обирати найбільш адекватний вид психологічної допомоги з врахування різних умов та категорій осіб для вирішення психологічних проблем; розробляти обґрунтовані психологічні рекомендації практичного характеру на основі теоретичних і прикладних досліджень; планувати, організувати і вести просвітницьку, профілактичну, діагностичну, консультативну і психотерапевтичну роботу.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота здобувачів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Сутність та завдання психологічної допомоги	Психологічна допомога як основний вид діяльності психолога	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи	6	[1] с. 5-68; [2] с. 13-26; [5] с.16-28
2		Психічне і психологічне здоров'я як об'єкт діяльності психолога			
3	Поняття психічного здоров'я та проблема розмежування психічної норми та патології	Психопрофілактика як вид психологічної допомоги	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи	6	[1] с. 21-27; [2] с. 27-33; [4] с.43-54
4		Специфіка організації психопрофілактичної роботи			
5	Симптоматика психічних розладів як сфера професійної обізнаності психолога	Психодіагностика в системі психологічної допомоги	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи	6	[1] с. 82-97; [3] с. 72-87; [5] с.74-80
6		Основні напрями сучасної корекційної і розвиваючої роботи			
7	Загальна характеристика видів та форм психологічної допомоги	Психотерапія і психоконсультація як вид сучасних засобів надання психологічної допомоги	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до тестового контролю	8	[1] с.108-116; [3] с.119-132; [4] с. 88-102; [5]с. 80-88
8		Кризове втручання як вид екстреної психологічної допомоги			
9	Загальна характеристика напрямів психологічної допомоги	Тренінгова робота в системі психологічної допомоги	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи	8	[1] с. 63-86; [2] с.57-68; [4] с.38-47; [5] с.102-119
10		Індивідуальна і групова корекційна робота			
11	Методи психологічної допомоги	Психологічне консультування в системі психологічної допомоги	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи	8	[1] с.139-145; [2] с.89-105; [3] с. 77-84; [5] с. 93-104
12		Види психологічного консультування, особливості їх організації			

13	Стрес та психологічна допомога при стресі	Структура процесу консультування	Опрацювання літератури, конспекту лекцій.	8	[2] с. 224-241; [3] с. 128-136; [5] с.126-130;
14		Специфіка проведення першої зустрічі і завершення процесу консультування	Підготовка до практичного заняття за темою. Виконання завдань для самостійної роботи		
15	Психологічна допомога у екстремальних ситуаціях.	Складнощів роботи в консультативній практиці	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	8	[1] с.71-88, [2] с. 254-268; [4] с.65-73; [5] с.37-59
16		Консультативна робота з сім'єю	Підготовка до тестового контролю		
17	Психологічна допомога клієнтам з депресією та суїцидальними намірами.	Перша допомога в гострій стресовій ситуації	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	8	[1] с.146-158; [2] с.106-112; [3] с. 84-95; [5] с.104-116
18		Особливості роботи з клієнтами з суїцидальними намірами	Виконання завдань для самостійної роботи		

Примітка: * Лекції проводяться раз на два тижня, практичні заняття проводяться щотижня по дві години.

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Здобувач зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відвідувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять здобувач має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набуті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті (<http://surl.li/codwt>), п.4. «Визнання і зарахування результатів навчання, набутих особою».

Виконуючи самостійну роботу з дисципліни, здобувач має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати завдання за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень здобувача здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються відповідно до структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів денної форми навчання складається з таких елементів, як: усне опитування, тестовий контроль, оцінювання результатів самостійної роботи (презентація).

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання здобувачів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота здобувачів		Семестровий контроль
Усне опитування		Презентація		Залік (за рейтингом)
Т: 1-4	5-9	Т1-4	Т5-9	
ВК:	0,2	0,4		0

Умовні позначення: Т – тема; ВК – ваговий коефіцієнт.

Пропущене заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання знань аспірантів під час практичного заняття (усне опитування) здійснюється за такими критеріями

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Аспірант глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Аспірант не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Добре	Аспірант виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь аспіранта має будуватися на основі самостійного мислення. Аспірант у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Аспірант виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь аспіранта будується на рівні репродуктивного мислення, аспірант має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Аспірант виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється аспіранту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Тестовий контроль

Тестування відбувається у Модульному середовищі для навчання ХНУ. Здобувач може пройти тест письмово за умови здачі заборгованості або відсутності технічних можливостей для комп'ютеризованого проходження тесту.

На тестування відводиться 15 хвилин. Тематичний тест складається з 10 тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати здобувач, складає 10. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці за інституційною шкалою, що виставляється аспіранту, наведена у таблиці.

Сума балів за тестові завдання	0–4	5–6	7–8	9–10
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Презентація

Кожен здобувач має розробити і захистити презентацію з практичними вправами відповідно обраної теми. На першому практичному занятті аспірантом визначається тема та дата проведення презентації відповідно до тематичного плану практичних занять. Захист презентації відбувається на практичному занятті навчальної дисципліни за критеріями, що наведені нижче.

Критерії оцінювання презентації

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання презентації
Відмінно	В основі презентації ключові положення, які повністю розкривають тему; містять наукову, змістовну інформацію; мають чітку, логічно вибудовану структуру; правильно оформленні посилання на інформаційні джерела. Вправи, методи чи засоби, що демонструються відповідають змісту теми та меті презентації. Дотримані терміни здачі електронного варіанту презентації та технічні вимоги до оформлення. Застосовані оригінальні та різноманітні вправи та методи. Здобувач вільно володіє вправами та теоретичним матеріалом, використано роздаткові матеріали.

Добре	Презентація має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження; загалом відповідає тематиці проекту та є досить інформативним; неповністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені. Незначні порушення у структурі або процедурі проведення практичної частини. Незначні порушення часових рамок проведення вправ. Відсутні роздаткові матеріали або обрані одноманітні вправи та методи.
Задовільно	Презентація має в основі декілька ключових положень; подання інформації не структуроване; немає посилань на використані джерела або вони не правильно оформлені. Порушення у структурі і процедурі проведення презентації та практичної частини. Здобувач був дезорієнтований при проведенні вправ, недотримання часового регламенту, відсутній зворотній зв'язок з групою.
Незадовільно	В презентації не визначені ключові положення; відсутня структура та логіка; немає посилань на використані джерела. Суттєві порушення у структурі, процедурі проведення та оформленні презентації. Вправи не відповідають темі та меті презентації. Відсутнє розуміння змісту та мети обраних вправ.

Підсумкова оцінка за семестр згідно з інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. При цьому за інституційною шкалою ставиться відповідна оцінка за чотирибальною шкалою, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній аспірантом кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьма суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для самоконтролю результатів навчання

- 1 Поняття психологічної допомоги.
- 2 Сутність та завдання психологічної допомоги.
- 3 Поняття психічного здоров'я особистості.
- 4 Критерії психічного здоров'я особистості.
- 5 Поняття "норма психічного здоров'я особистості".
- 6 Фактори порушення психічного здоров'я.
- 7 Поняття патології психічного здоров'я.
- 8 Порушення пізнавальних процесів.
- 9 Порушення особистості.
- 10 Ендогенні захворювання.
- 11 Екзогенні захворювання.
- 12 Зміст та види психологічної допомоги.
- 13 Рівні та форми психологічної допомоги.
- 14 Соціально-психологічний тренінг, його принципи.
- 15 Психологічний дебрифінг.
- 16 Стрес, його види та фази розвитку.
- 17 Психологічна допомога та профілактика стресу.
- 18 Принципи психологічного консультування
- 19 Етапи психологічного консультування.
- 20 Відмінності психологічного консультування від психокорекції психотерапії.

- 21 Вимоги до особи психолога-консультанта.
- 22 Види психологічного консультування.
- 23 Індивідуальне і групове психологічне консультування.
- 24 Сімейне консультування.
- 25 Дистантне психологічне консультування.
- 26 Динамічний напрям в психологічному консультуванні.
- 27 Когнітивно-поведінковий напрям в психологічному консультуванні.
- 28 Екзистенціально-гуманістичний напрям в психологічному консультуванні.
- 29 Нейролінгвістичний напрям в психологічному консультуванні.
- 30 Клієнт-орієнтована психотерапія в психологічному консультуванні.
- 31 Гештальт-терапія у психологічному консультуванні.
- 32 Основні етапи ведення консультативної бесіди.
- 33 Оцінка ефективності психологічного консультування.
- 34 Типи клієнтів в психологічному консультуванні. Поняття «важкі клієнти».
- 35 Екстремальна ситуація та психоемоційні реакції.
- 36 Психологічна допомога людині яка перенесла втрату.
- 37 Психологічна допомога при травмуючому стресі.
- 38 Консультування клієнтів з депресивними станами.
- 39 Правила консультування та діагностики осіб з суїцидальними намірами.
- 40 Психологічна допомога особам з суїцидальних намірах.

Рекомендована література

Основна:

- 1 Брієр Д., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів: Свічадо, 2015. 448 с.
- 2 Гридковець Л. М., Вашека Т. В. Психологічне консультування: посібник. Київ: Літера, 2015. 207 с.
- 3 Панок В. Г., Чаплак Я. В., Андрєєва Я. Ф. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 384 с.
- 4 Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування та психотерапія: зміст, прийоми, технології: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 300 с.
- 5 Теорія та практика психологічної допомоги: навч. посібник / В. І. Пасічник, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова, І. І. Приходько та ін. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2011. 250 с.

Додаткова:

- 6 Бондаренко А. Психологічна допомога: теорія і практика. Київ: Освіта України, 2007. 332 с.
- 7 Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика: психодіагностичний інструментарій. Київ: Академвидав, 2009. 463 с.
- 8 Васківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посібник. Київ: Четверта хвиля, 2011. 256 с.
- 9 Герман Дж. Психологічна травма та шляхи до видужання: наслідки насильства – від у сім'ї до політичного терору. Львів: Вид-во Старого Лева, 2015. 416 с.
- 10 Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп. Львів: Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.
- 11 Гридковець Л. М. Долаймо труднощі разом з дитиною. Казкотерапія дитячих проблем. Львів: Скриня, 2013. 66 с.
- 12 Гридковець Л. М. Світ життєвих криз людини як дитини своєї сім'ї, свого роду та народу: монографія. Львів: Скриня, 2016. 512 с.
- 13 Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості: навч. посібник. Київ: Либідь, 2007. 256 с.
- 14 Лефтеров В. О., Форманюк Ю. В., Третьякова Т. М. Теорія і практика психологічного тренінгу: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Одеса: Фенікс, 2021. 44 с.
- 15 Мушкевич М. І. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 456 с.
- 16 Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Львів: Український католицький університет; Свічадо, 2014. 120 с.
- 17 Основи практичної психології: підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. Київ, 2001. 533 с.
- 18 Мушкевич М. І., Чагарна С. Є., Борцевич С. В., Гайдучик П. Д. Основи психотерапії та когнітивно-поведінкової діяльності: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 420 с.
- 19 Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи: навч. посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с.
- 20 Кісарчук З. Г., Омельченко Я. М., Лазос Г. П. Особливості стосунків «психотерапевт–клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі: монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 225 с.
- 21 Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 308 с.
- 22 Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми: Університетська книга, 2020. 304 с.
- 23 Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: навч. посібник. Київ: Марич, 2009. 76 с.